



**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН**

Мээримбек Мадиевич Усубалиевдин

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын
судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 10-мартындагы аныктамасына
даттануусун кароо жөнүндө

ТОКТОМУ

2021-жылдын 8-апрели

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу К.А. Дуйшеев, судьялар М.Р. Бобукеева, Л.П. Жумабаев, М.Ш. Касымалиев, К.Дж. Кыдырбаев, Э.Ж. Осконбаев, Ж.И. Саалаев, Ж.А. Шаршеналиевдин курамында, сот отурумунун катчысы К.А. Аблакимовдун катышуусунда «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 28-беренесинин 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, Мээримбек Мадиевич Усубалиевдин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 10-мартындагы аныктамасына даттануусун сот отурумунда карап чыкты.

Даттанууда баяндалган жүйөлөрдү жана М.М. Усубалиевдин өтүнүчү боюнча материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2021-жылдын 9-февралында М.М. Усубалиевдин «Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө» Мыйзамдын 48-беренесинин 3-бөлүгүнүн «ошондой эле соттолгондугу мыйзамдарда белгиленген тартипте жоюлгандыгына же жоюлбагандыгына карабастан, оор жана өзгөчө оор кылмыштарды жасагандыгы үчүн соттолгон жарандар айыл өкмөтүнүн башчысы боло албайт» деген сөздөр менен берилген ченемдик жобосун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 52-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык келүүсүн текшерүү жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Өтүнүчтүн автору 2020-жылдын 14-августунда Ысык-Көл областынын Тоң районунун Кажы-Сай айыл өкмөтүнүн башчысы болуп шайланган, ал анын натыйжасында аймактык шайлоо комиссиясына белгиленген үлгүдөгү соттуулугу жок экендиги жөнүндө документ тапшырган деп белгилеген. Бирок, М.М. Усубалиев айткандай, өз кезегинде, мыйзамдарда белгиленген тартиптеги соттуулугу жоюлган соттуулугу кийин аныкталган.

Кайрылуунун субъекти талашылып жаткан ченемдик жобо Конституциянын 52-беренесинин 4-бөлүгүнө карама-каршы келет, ага ылайык жарандар мамлекеттик жана муниципалдык кызматка кирүүдө, мыйзамда каралган тартипте кызматка көтөрүлүүдө бирдей укуктарга, бирдей мүмкүнчүлүктөргө ээ деп айтып келген.

Кайрылуунун субъекти өзүнүн жүйөлөрүн негиздөөдө Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пактынын 25-беренесинин «с» пунктун келтирген, ага ылайык ар бир атуулдун эч кандай дискриминациясыз жана

негизделбеген чектөөлөрсүз өз өлкөсүндө теңдүүлүктүн жалпы шартында мамлекеттик кызматка кабыл алынуу укугу жана мүмкүнчүлүктөрү бар.

Баяндалгандын негизинде, арыздануучу талашылып жаткан ченемдик жобону Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 10-мартындагы аныктамасы менен М.М. Усубалиевдин өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартылган.

Судьялар коллегиясы талашылып жаткан ченем «Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2013-жылдын 16-октябрындагы редакциясындагы Мыйзамында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын кароо предмети эчак болгон, анын жыйынтыгы боюнча 2013-жылдын 31-октябрында Чечим кабыл алынган.

Жогоруда көрсөтүлгөн Чечимде мыйзам чыгаруучу орган шаардын мэринин жана айыл өкмөтүнүн башчысынын кызмат ордуна кылмыш жасагандыгы үчүн соттуулугу бар Кыргыз Республикасынын жарандары, соттуулугунун жоюлганына же алып салынганына карабастан шайлана албайт деп тыюу салууда коомдук кызыкчылыктарды коргоо жана бийликтин криминалдашуусуна бөгөт коюу максаттарын көздөгөн деп белгилеген. Бирок Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы көрсөтүлгөн мыйзам жобосу жана жаран тарабынан жасалган кылмыштын мүнөзү, коомдук коркунучтуулугу, оордугу, белгиленген жаза жана кылмыш жасагандан кийин канча убакыт өткөндүгү эске алынбастан чечилген деген тыянакка келди.

Коомдук жана мамлекеттик коопсуздукту сактоо максаттарында, мыйзам чыгаруучу криминалдык элементтердин бийликке умтулуусуна кедерги кылуу үчүн социалдык муктаждыктарды туура баалап, мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын

шайланма кызматтарына кылмыштын оордугуна карай шайлоо укугун негиздүү чектөө маселесин токтоосуз карап чыгуу зарыл.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы «Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 48-беренесинин экинчи абзацы, чоң коркунуч кетирбеген жана анча оор эмес кылмыштарды жасагандыгы үчүн, соттуулугу жоюлган же алынып салынган жарандарга карата Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанып, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешине «Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 48-беренесине токтоосуз өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүүнү жүктөгөн.

«Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» 2019-жылдын 8-августундагы № 118 Мыйзам менен талашылып жаткан ченем жаңы редакцияда баяндалган, ага ылайык Талапкерлерди каттоо мөөнөтү аяктаганга чейин кылмыш жасагандыгы үчүн соттолгондугу мыйзамдарда белгиленген тартипте жоюлбаган Кыргыз Республикасынын жарандары, ошондой эле соттолгондугу мыйзамдарда белгиленген тартипте жоюлгандыгына же жоюлбагандыгына карабастан, оор жана өзгөчө оор кылмыштарды жасагандыгы үчүн соттолгон жарандар айыл өкмөтүнүн башчысы боло албайт. Каралып жаткан аспектиде, судьялар коллегиясы «Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө» Мыйзамдын 48-беренесинин 3-бөлүгү өзүнүн мазмуну боюнча кылмыштын оордугуна карай жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын шайланма кызматтарына шайлануу укугун негизделүү чектөөнү белгилөө бөлүгүндө Конституциялык палатанын 2013-жылдын 31-октябрындагы Чечиминде баяндалган укуктук көз карашын келтирет.

М.М. Усубалиев судьялар коллегиясынын аныктамасы менен макул болбостон, 2021-жылдын 23-мартында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына кайрылган.

Арыздануучу өз даттануусунда «Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылар жөнүндө» Мыйзамдын 10-беренесинин 1-бөлүгүнүн үчүнчү абзацына ылайык ченемдик укуктук актынын (структуралык элементтин) колдонулушу мурда кабыл алынган ченемдик укуктук актынын (структуралык элементтин) жоболоруна каршы келгенде же ченемдик укуктук актыны (структуралык элементти) өзүнө сиңирип алган жаңы ченемдик укуктук акт кабыл алынганда токтотулат деп белгилейт. Ошон үчүн М.М. Усубалиев талашылып жаткан ченем конституциялык контролдоо органынын мурда кароо предмети болгон ченем ошол эле ченем болуп саналбайт деп белгилейт.

Даттануунун автору алгачкы өтүнүчтө баяндалган жүйөлөргө өңчөй жүйөлөрдү келтирет. Өзүнүн талаптарынын көлөмүн көбөйтүп, ал талашылып жаткан ченемди Кыргыз Республикасынын Конституциясына (16-берененин 2-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 3-бөлүгүнө, 20-берененин 1, 3-бөлүктөрүнө жана 52-берененин 2, 4-бөлүктөрүнө) гана эмес, Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пактына (1, 2 жана 25-беренелерине) да ылайык келүүсүн текшерүүнү суранат.

Арыздануучу өзүнүн даттануусунда талашылып жаткан ченемдин Адам укуктарынын жалпы декларациясы жана Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пакты сыяктуу эл аралык келишимдерге карама-каршы келүүсүнө көп көңүл бурат.

М.М. Усубалиев талашылып жаткан ченем адамдарды соттуулугу боюнча кодулоого дуушар кылып, анын соттуулугу алынып салганына карабастан, мыйзамдарда белгиленген тартипте алардын активдүү жана пассивдүү шайлоо укугун чектейт деп белгилейт.

Кайрылуу субъекти мамлекет тарабынан соттуулугу алынып салынган адамдарга алардын активдүү жана пассивдүү шайлоо укугунун жүзөгө ашырылуу мүмкүндүгү берилиш керек, анткени жарандардын демократиялык коомдогу шайлоо жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу

органдарына шайлануу укуктары жарандын конституциялык-укуктук статусунун ажырагыс элементи болуп саналат.

Баяндалгандын негизинде, М.М. Усубалиев судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 10-мартындагы аныктамасын жокко чыгарууну жана анын өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алууну суранат.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арыздануучунун жүйөлөрүн жана судьялар коллегиясынын кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуунун негиздерин талкуулап, кийинкидей тыянактарга келет.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы кайрылуунун көрсөтүлгөн түрү баштапкы кайрылуунун талаптары, ошондой эле судьялар коллегиясынын тыянактарына каршы келтирилген аргументтер алкагында гана жүзөгө ашырылып, судьялар коллегиясынын аныктамасына даттанууну кароону болжойт деп белгилейт.

«Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө» Мыйзамдын 48-беренесинин экинчи абзацын Конституцияга карама-каршы келет деп таануу менен, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы айыл өкмөтүнүн башчысы кызматына адамдарды шайлоо контекстинде пассивдүү шайлоо укуктарын чектөөнүн укуктук маңызына баа берген. Талашылып жаткан ченемдик жобо жогоруда көрсөтүлгөн ченемдин түрүн өзгөртүүнүн натыйжасы болуп саналат, ал Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2013-жылдын 31-октябрындагы Чечимине ылайык келтирүү зарылдыгы менен шартталган.

Ушуга байланыштуу, арыздануучунун талашылып жаткан ченем конституциялык сот өндүрүшүнүн предмети болгон эмес деген пикири жаңылыштык болуп саналат.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы судьялар коллегиясынын тыянактарын негиздүү деп эсептейт жана анын 2021-жылдын 10-мартындагы аныктамасын жокко чыгаруу үчүн негиздерди тапкан жери жок.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 28-беренесинин 5-бөлүгүн, 46, 47, 48-беренелерин, 51-беренесинин 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Т О К Т О М К Ы Л А Т:

1. Мээримбек Мадиевич Усубалиевдин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 10-мартындагы аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө даттануусу канааттандыруусуз калтырылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ушул токтому акыркы, даттанууга жатпайт жана кол коюлган учурдан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**